

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ ΑΡΧΑΙΟΥ ΟΙΚΟΔΟΜΗΜΑΤΟΣ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

(Πίν. 4 καὶ 5)

Σκάπτων τὸ ἄρτι ἀπὸν θέρος ἐν Ἐλευσίνι τὸν χῶρον ἐκεῖνον τὸν μεσημβρινοδυτικὰ τῶν μεγάλων Προπυλαίων κείμενον ἀνεῦρον τὰ ἐδάφη τῆς κατασκευῆς ἀρχαίου ἀσβεστοκτίστου οἰκοδομήματος, οὗτινος οἱ τοῖχοι καθόσον σώζονται (εἰς ὕψος ἐνιαχοῦ 2,00 περίπου Γ. Μ.) φέρουσιν ἔτι καὶ νῦν πολλὰ παλῶ (0,03) καὶ ὅχι κακὸν τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς ἀσβεστόχρισμα καὶ ἐπ' αὐτοῦ πάμπολλα τὰ ἔχνη τοιχογραφιῶν κατὰ τὸ γνωστὸν σύστημα τῆς καλουμένης a fresco ζωγραφικῆς.

Ἐν γένει ἐν Ἑλλάδι σπανιώταται εἶναι αἱ τοιχογραφίαι καὶ ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰ πανάρχαια ἐκεῖνα τοιχογραφήματα, ἅτινα ἤνεγκον ἐσχάτως εἰς φῶς αἱ τοῦ Schliemann καὶ τῆς ἡμετέρας Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας ἐν Μυκῆναις καὶ Τίρυνθι¹ ἀνασκαφαί, ἕτερα ἄξια ὅπως οὖν λόγου ἐλάχιστα εὐρέθησαν καὶ ταῦτα εἰσέτι δὲν ἐγένοντο δι' ἀπεικονίσεως γνωστά.² Τούτου ἕνεκα πᾶν εὐπρόσδεκτον εὕρημα ὑπολαβόντες τὰς ἐν Ἐλευσίνι ἀποκαλυφθείσας τοιχογραφίας, παρέχομεν τοῖς ἀναγνώσταις τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος λιθογραφικὴν ἀπεικόνισιν τῶν κυριωτάτων αὐτῶν κατ' ἀντίγραφον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου γενόμενον ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ καλλιτέχνου κ. Gilliéron.³

Περὶ αὐτοῦ τοῦ οἰκοδομήματος καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ θὰ ῥηθῶσι τὰ δέοντα ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ εὐθέτῳ, ἀφοῦ πρῶτον ἀνασκαφῶσι καὶ

¹ Παράβ. Schliemann, Tiryns, πίν. XIII. Ἀρχ. Ἐφημ. 1887, πίν. 10.

² Ἀντεγράψαν μὲν ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Λύτρα ἐπιμελείᾳ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας αἱ τοιχογραφίαι τοῦ παρὰ τὴν ἀρχαίαν Κόρινθον παλαιοῦ τάφου καὶ τὴν εἰκόνα κατατεθειμένην νῦν ἐν τῷ Κεντρικῷ ἔθνικῳ Μουσείῳ εἶδον πολλοί, ἀλλὰ διὰ δημοσιεύσεως δὲν ἐγένοντο εἰσέτι εἰς τὸν καθόλου ἐπιστημονικὸν κόσμον γνωστή. Σύντομον μόνον περιγραφὴν αὐτῆς ἐδημοσίευσεν ὁ καθηγητὴς κ. Σ. Κουμανούδης ἐν τοῖς Πρακτικαῖς τῆς Ἀρχ. Ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1882^{ου} ἐν σελ. 11-13. Παράβ. πρὸς τούτοις καὶ Πρακτικά τοῦ ἔτους 1881^{ου} σελ. 7-9 καὶ τὰς ἐκεῖ δύο παραπομπάς.

³ Εἰς τὸν κ. Gilliéron ὀφειλόμεν καὶ τὴν γνώσιν τοῦ διὰ τῆς λεγομένης ἐλαφροπέτρας καθαρισμοῦ τοῦ ἀσβεστοχρίσματος ἀπὸ τοῦ ἐπικαλύπτοντος τὰς τοιχογραφίας τοῦ ρύπου, ὃ ἴδιος δὲ μετὰ πολλῆς τῆς προσοχῆς καὶ ὑπομονῆς ἐκαθάρισε τὴν κυριωτάτην αὐτῶν (πίν. 5) καὶ τὴν ἀνέδειξεν, ὅταν ἡ εἰκὼν ἀναπαριστῇ αὐτήν.

ἐρευνηθῶσιν οἱ ἐκεῖ τόποι ὡς δεῖ καὶ ἐξετασθῶσι τὰ κατ' αὐτὸ ἐν πάσῃ τῇ δυνατῇ λεπτομερείᾳ· ἐνταῦθα ἱκανὸν νὰ ῥηθῇ μόνον, ὅτι ὑπάρχουσι λόγοι πείθοντές με, ὅτι καὶ τοῦτο ἐκτίσθη περὶ τοὺς αὐτοὺς, καθ' οὓς καὶ τὰ μεγάλα Προπύλαια, χρόνους, δηλ. τοὺς Ἀδριανείους,¹ καὶ ἦν δημόσιον μᾶλλον ἢ ἰδιωτικὸν οἶκημα· ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτῶν τούτων τῶν τοιχογραφιῶν αὐτοῦ σύντομος ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος κατανοοῦσιν ὅτι ἄλλοις ἀνήκει, τοῖς περὶ τὰ τοιαῦτα γνώσεις καὶ πείραν μείζονας ἔχουσιν, ἢ λεπτομερῆς αὐτῶν ἐξέτασις.

Ἐν τῷ πίνακι 4^{ου} ἀπεικονίσθη ἐν μὲν τῇ ὑπ' ἀριθ. 1 εἰκόνι τὸ ὅλον (καθ' ὅσον σώζεται) ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τοίχου, ὅπως οὕτως ἔχει ὁ ἀναγνώστης πλήρη ὅσον τὸ δυνατόν ἐννοίαν αὐτῶν, ἐν δὲ τῇ ὑπ' ἀριθ. 2 ἐτέρῳ τινὸς τοίχου τὸ κάλλιον σωζόμενον μέρος, ἵνα δειχθῇ ἡ ποικιλία περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν χρωμάτων τῶν διαιρουσῶν εἰς τετράγωνα πλαίσια τὴν ἐπιφάνειαν τῶν τοίχων καὶ ἐν τῷ 5^{ου} πίνακι αἱ κύριαι γραφαί (τῶν τε ζώων δηλ. καὶ τοῦ ἐπὶ θρόνου ἀνδρός) τῆς ὑπ' ἀριθ. 1 εἰκόνος, ἐν μείζονι κλίμακι, ὅπως σαφεστέραν συλλάβῃ ὁ ἀναγνώστης τῶν καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐννοίαν. Καὶ περὶ μὲν τῆς ὑπ' ἀριθ. 2 τοῦ 4^{ου} πίνακος εἰκόνος οὐδὲν ἔχω νὰ παρατηρήσω· ἡ διαίρεσις τοῦ ἐμβαδοῦ τῶν τοίχων διὰ ταινιῶν εἰς τετράγωνα μάλιστα πλαίσια εἶναι παλαιὰ καὶ εὐλόγως ὑποτίθεται ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς εἰς τὴν ἀνάρτησιν ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτοτελῶν τετραγώνων πινάκων· τὴν δὲ ποικιλίαν καὶ τὴν ὅχι ἁλθῶς ἀχάριτον σύνθεσιν καὶ ζωηρότητα τῶν χρωμάτων τῶν ἀποτελουσῶν τὰ πλαίσια ταινιῶν βλέ-

¹ Ὑποθέτω ὅτι πάντες νῦν οἱ τὰ τῆς Ἐλευσίνας μετὰ τινος προσοχῆς ἐξετάσαντες δέχονται, ὅτι τὰ μεγάλα Προπύλαια εἶναι κτίσμα τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων κατὰ μίμησιν τῶν τῆς Ἀχροπόλεως Ἀθηνῶν κτισθέντα· καὶ δὲν γινώσκωμεν μὲν τὸν κτίστην αὐτῶν (δυστυχῶς ἢ κεφαλὴ τοῦ κατὰ τὸ μέσον τοῦ τυμπάνου τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν ἀετώματος ἐντετειχισμένου αὐτοκρατορικοῦ ἐμβλήματος εἶναι σφόδρα ἠκρωτηριασμένη ὥστε δὲν ἀναγνωρίζεται) ἀλλ' εἰς ποῖον ἄλλον αὐτοκράτορα δυνάμεθα δικαιότερον ν' ἀναφέρωμεν τὴν οἰκοδομὴν αὐτῶν ἢ εἰς τὸν τοσοῦτον φιλαθηναῖον καὶ δις τὴν Ἐλευσίνα χάριν μνήσεως ἐπισχερθέντα Ἀδριανόν; Παράβ. νῦν καὶ Πρακτ. Ἀρχ. Ἑταιρ. τοῦ 1887 ἔτους, σ. 52.

πει καὶ μόνος τοῦ ὁ ἀναγνώστης· δυστυχῶς τὸ ἔδαφος τῶν πλαισίων ἐνταῦθα δὲν περιεσώθη ἡμῖν ἱκανῶς, ἵνα μάθωμεν ἂν ἔφερον καὶ τίνας ἔφερον *γραφάς*· οὐδὲν ἤττον καλὸν εἶναι νὰ παρατηρήσω ὅτι ἐν ἄλλοις ἄλλων τοίχων κάλλιον περισωθεῖσιν ἡμῖν *ζωγραφίων* ἔχνη δὲν διακρίνονται, ἐν δὲ τούτων φέρει ἀπλῶς κατὰ τὸ μέσον που *στέφανον* ἢ *μᾶλλον κρίκον* μὲ δύο κρεμαμένας ταινίας ἐρυθρῶ πρὸς τὸ ἰώδες ἀποκλίνοντι χρώματι ἀπεικονισμένον.¹ φαίνεται λοιπὸν ὅτι οὐχὶ πάντα τὰ πλαίσια ἔφερον *ζωγραφίας* (ἀνθρώπων δηλ. καὶ ζώων μορφάς), ἀλλὰ τινὰ τούτων ἐκοσμοῦντο ἀπλῶς διὰ *στεφάνων*, *ἀνθεμίων* καὶ τῶν τοιούτων, πιθανὸν δὲ τὸ αὐτὸ σύστημα διακοσμήσεως νὰ ἐκράτει καὶ κατὰ τὰς ἀνωτέρω ζώνας τῶν τοίχων, αἵτινες ἐπίσης, ὡς εἰκάζω, εἰς ὅμοια διηροῦντο τετράγωνα πλαίσια.

Καὶ νῦν ἄς εἶπω δύο λέξεις περὶ τῆς κυριωτάτης εἰκόνος (ἀριθ. 1, πίν. 4). Εἰς τὸ σωζόμενον ὕψος τοῦ διηρεῖτο καὶ τούτου τοῦ τοίχου (μακροῦ ὄντος 6,50 Γ. Μ.) ἡ ἐπιφάνεια διὰ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ κίονος (τοῦ φέροντος κατὰ μὲν τὸ μέσον στέφανον μύρτου, κατὰ δὲ τὴν κορυφήν του ἄδηλόν τι πρᾶγμα, διότι τὰ ὀρώμενα ἔχνη εἶναι ἀσαφῆ) εἰς δύο ἴσα μέρη ἐκάτερον τῶν ὁποίων περιελάμβανεν ἀνὰ ἓν ζεύγος *πλαισίων* διὰ τινος ἐν τῷ μέσῳ στύλου χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων· ὁ ἕτερος τῶν στύλων τούτων σώζεται ἀκέραιος καὶ οὐδὲν φέρει κόσμημα· ὁ ἕτερος δὲν περιεσώθη ἡμῖν ὁλόκληρος, τὰ δὲ ὀρώμενα κατὰ τὴν κορυφήν αὐτοῦ εἶναι παντάπασιν ἀσαφῆ καὶ ἐμοὶ τοῦλάχιστον ἀκατάληπτα· καὶ ὅμως ἡ εἰκὼν εἶναι ἀκριβὴς καὶ τοῦ πρωτοτύπου, ὡς περιεσώθη ἡμῖν, πιστὸν ἀντίγραφον· ἀλλὰ καὶ τῶν τετραγώνων πλαισίων τὸ ἔδαφος δὲν περιεσώθη ἡμῖν ἀλώδην, τούναντίον μάλιστα τοῦ τελευταίου πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ὀρώντος ὀλίγον τι μέρος τῆς ἐπιφανείας περιεσώθη ἀλύμαντον καὶ τοσοῦτον δυστυχῶς μόνον, ὥστε νὰ μὴ δυνώμεθα νὰ μάθωμεν καὶ τίνα ἔφερε γραφήν· διότι πάντως θὰ ἔφερε τοιαύτην καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀν-

θρωπίνης τινὸς μορφῆς. Ἀλλ' ἄς ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερόν πως τὰ περισωθέντα ἡμῖν ἀπεικονίσματα. Ἐπὶ τοῦ δευτέρου (ἀπ' ἀριστερῶν γενομένης τῆς ἀριθμήσεως) πλαισίου εἰκονίζοντο, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἀνὴρ καθεστηκυίας ἡλικίας ἐπὶ πολυτελοῦς θρόνου καθήμενος καὶ τοὺς πέδιλα φοροῦντας πόδας ἐπὶ θρανιδίου πατῶν· τὸ ἰώδους χρώματος ἱμάτιόν του πρασίνην φέρον παρυφὴν καὶ οἶονεὶ κρεμάμενον ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου κατήρχετο ὀπισθεν τῆς ῥάχεως καὶ ἐσκέπαζε μόνον τὰ ἀπὸ τῆς ἡθῆς καὶ κάτω μέρη τοῦ σώματος· ἐκράτει δὲ ὁ εἰκονιζόμενος τῇ μὲν δεξιᾷ πτερωτὴν νίκην, στέφανον ταῖς χερσὶν φέρουσας, τῇ δὲ ἀριστερᾷ σκῆπτρον, οὗ δυστυχῶς τὸ ἀνώτερον μέρος ἐξέλιπε· οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι εἰς παντὸς βλέποντος τὴν εἰκόνα ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν, ὅτι ὁ εἰκονιζόμενος (ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ σχεδὸν παντάπασιν δυστυχῶς ἐξέλιπε), οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ ᾔῃαι ἢ ὁ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε Ζεὺς, καθ' ὃν μάλιστα περίπου τύπον ἔπλασεν αὐτὸν ὁ μέγας τῶν πάλαι Ἀθηναίων τεχνίτης (Παυσ. V § XI). Ὁ τοιχογράφος ὑπέπεσε βεβαίως εἰς σπουδαῖον ἀμάρτημα, καθίσας αὐτὸν ὅπως τὸν ἐκάθισε ἐπὶ τοῦ θρόνου· περὶ τὰ καθ' ἕκαστον ὅμως οὐχὶ τις ἀδέξις δείκνυται· ἐν τῷ πρὸς τῷ δεξιᾷ αὐτοῦ πλαισίῳ εἰκονίζοντο δύο χοῖροι, ὧν μέγα μέρος μάλιστα τοῦ ἐτέρου αὐτῶν ἐξέλιπε καὶ μάλιστα αἱ κεφαλαί· ἐν δὲ τῷ πρὸς τ' ἀριστερά του πλαισίῳ δύο βόες ἐπίσης οὐχὶ ὅλως ἀκέραιοι περισωθέντες ἡμῖν, ἀλλ' ὑπεράνω τῆς θέσεως, ἔνθα αἱ κερασφόροι κεφαλαὶ τῶν εἰκονίζοντο διακρίνονται σαφῶς *κλάδων* ἔχνη δηλοῦντα ὅτι τὰ ζῶα ἦσαν ἐστεμμένα· γνωστὸν δὲ ὅτι τὰ θύματα μάλιστα ἐστεμμένα ἦγοντο εἰς τὴν σφαγὴν. Βεβαίως ἡ εἰς ἀπ' ἀλλήλων κεχωρισμένα καὶ αὐτοτελῆ, οὕτως εἰπεῖν, τετράγωνα πλαίσια διαίρεσις τῆς ἐπιφανείας τοῦ τοίχου ἀποκρούει τὴν ὑπόθεσιν ὅτι περὶ μιᾶς ἐνιαίας κατὰ τόπον καὶ χρόνον πράξεως πρόκειται· ἀλλ' ἡ ἀπεικόνισις τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε ἐν μέσῳ ζώων ἔχει τι τὸ ξενίζον κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἀναζήτησις σχέσεώς τινος τῶν εἰκονιζομένων πρὸς ἄλληλα φαίνεται μοι ὅχι ἄσκοπος· καὶ ἂν περὶ θυσίας εἰς τὸν ὑπατον θεὸν δὲν πρόκειται, ἴσως ἀπίθανον δὲν εἶναι νὰ προῦκειτο περὶ προπαρασκευῆς εἰς θυσίαν, γνωστὸν δὲ ὅτι μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς

¹ Καὶ τοῦτο καὶ ἄλλα τινὰ ἀπεικονίσθησαν, ἀλλ' ἡ δημοσίευσίς τῶν εἰκόνων αὐτῶν ἐθεωρήθη περιττή. Ἄς προσθέσω δὲ ἐνταῦθα ὅτι ὑπάρχουσι καὶ τοῖχοι διπλοῦν φέροντες ἀσβεστόχρισμα ἐν μὲν ὑποκάτω λευκὸν καὶ οὐδενὸς χρώματος ἔχνη φέροντος ἕτερον δὲ ἐπὶ τούτου, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ πάντα, διὰ ποικιλοχρῶν ταινιῶν εἰς τετράγωνα πλαίσια ἔχον διηρημένην τὴν ἐπιφάνειάν του.

πράξεως τὰ διάφορα χρονικά, οὕτως εἶπεῖν, σήμεῖα δὲν ἀπηξίωσαν καὶ πάλαι καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ν' ἀπεικονίσωσιν οἱ τεχνῖται καθ' ὅμοιον τρόπον, ἐν εἰκόσι δηλ. κεχωρισμέναις μὲν ἀπ'

ἀλλήλων, ἀποτελούσαις ὅμως οὐδὲν ἥττον σειρὰν καὶ οἶονεῖ μέρη οὖσαις, ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὅλου.

Ἐν Ἐλευσίνι τῇ 27 Νοεμβρίου 1888.

Δ. ΦΙΛΙΟΣ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(Πίν. 2 καὶ 3).

Τὸ περικαλλές τοῦτο μνημεῖον ἀρχαϊκῆς τέχνης, οὗ τὴν εἰκόνα σήμερον ἐν τῷ 2^ῳ πίνακι δημοσιεύομεν, κατέστη ἤδη περιώνυμον ὑπὸ πολλῶν συχνὰ μνημονευόμενον¹. Εἶνε δὲ τοῦτο κεφαλὴ νεανικῆς μορφῆς εὐρεθεῖσα πρὸ δύο περίπου ἐτῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως πρὸς τὸ βορειανατολικὸν μέρος τοῦ Μουσείου. Ἡ κεφαλὴ αὕτη μικρότερα πῶς τοῦ φυσικοῦ μεγέθους οὖσα σφῆζει πολλοῦ ἔχνη χρωματισμοῦ, ἔχει δὲ τὴν κόμην ἀναδεδεμένην κατὰ τὸν συνήθη ἐκεῖνον τρόπον, ὃν ὁ Schreiber (Mitth. d. arch. Instit. in Athen, 1884) ὡς γνωστὸν ἀττικὸν κρωβύλον ἀποφαίνεται. Δύο ἱκανῶς παχεῖς πλόκαμοι διασταυρούμενοι φέρονται ἐκ τῶν ὀπισθεν εἰς τὰ ἔμπροσθεν περιθέοντες τὴν κεφαλὴν, εἶνε ὅμως ὁρατοὶ μόνον κατὰ τὸ ὀπισθεν ἡμισυ τῆς κεφαλῆς μέρος, καλυπτόμενοι ἔμπροσθεν ὑπὸ λυτῆς κόμης, ἥτις ἐπικέχυται ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτῆς ἐπὶ πολὺ τοῦ μετώπου καὶ ἐπὶ τὰ πλάγια. Ἐνταῦθα δὲ ἡ κόμη καταπίπτει οὐχὶ ὡς ὄγκος πυκνός, ἀλλ' εἶνε περιέργως διεσκευασμένη ὡς ἐκ πολλῶν σειρῶν τριχῶν συγκειμένη ὁμοίωτατα τῇ κομμώσει τῆς ἐν τῷ περιφῆμῳ ἀγγείῳ τοῦ Εὐφρονίου εἰκόνης νεανικῆς μορφῆς (Jahrbuch d. arch. Instituts 1888 σ. 235). Ἡ κόμη τῆς κεφαλῆς ταύτης ἦτο κεχρωματισμένη διὰ κιτρίνου τινὸς χρώματος, ἔχνη δὲ ἐρυθρᾶς βαφῆς δεικνύουσι τὰ χεῖλη· τὸ περίγραμμα τῶν βολβῶν τῶν ὀφθαλμῶν εἶνε δεδηλωμένον διὰ μέλανός τινος χρώματος, τὸν αὐτὸν δὲ χρωματισμὸν φέρουσιν ἡ ἴρις καὶ

ἡ κόρη· αἱ βλεφαρίδες ὅμως ὑποτυποῦνται δι' ἐρυθρᾶς ἐν τῷ μέλανι βαφῆς, αὐτὰ δὲ τὰ βλέφαρα σφῆζουσι λεῖψανα ὠχρολεύκου χρώματος. Ἡ κεφαλὴ αὕτη ἀναγομένη εἰς τὴν δευτέραν ἴσως δεκαετηρίδα τοῦ πέμπτου π. χ. αἰῶνος εἶνε μετὰ θαυμαστῆς περιεργίας ἐξεργασμένη καὶ μετὰ λεπτότητος κατατηξίτεχνου, ὑπομιμνήσκουσα τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην χαλκὴν κεφαλὴν τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐν τοῖς «Μουσείοις Ἀθηνῶν» Ρωμαίου — Σοφούλη, πίν. 16.

Ποῖα τις εἶνε ἡ ἱστορικὴ σημασία καὶ ἡ θέσις τοῦ μνημείου τούτου ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς ὅλης ἀρχαϊκῆς τέχνης; Τοῦτο εἶνε τὸ κύριον ἐνταῦθα ζήτημα. Πρὸς τὸ ἐρώτημα τοῦτο θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἀπαντήσωμεν διὰ βραχείων, φρονούντες ὅτι ἡ τεχνικὴ αὐτοῦ σημασία δύναται ἐπὶ τὸ πιθανώτερον νὰ ὀρισθῇ διὰ τῆς παρεξέτασσεως συγγενῶν μνημείων, ἐὰν τοιαῦτά τινα τῷ ὄντι ὑπάρχωσιν.

Ὅσοι ἔτυχε νὰ ἴδωσι τὸ μνημεῖον τοῦτο ὑπέδειξαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ πρὸς τὸν περίφημον Ἀπόλλωνα τὸν ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ ἀετώματος τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός· οἱ τεκμαιρόμενοι ὅμως ἐκ τούτου ὅτι καὶ ἡ κεφαλὴ αὕτη ὀφείλει νὰ θεωρηθῇ κατ' ἀνάγκην ἔργον τῆς Ὀλυμπιακῆς τέχνης σκέπτονται, κατ' ἐμὲ κριτὴν, κατὰ τινα ἀναχρονιστικὴν μέθοδον· διότι τὸ μνημεῖον τοῦτο, τὸ ἐν Ἀττικῇ εὐρεθέν, εἶνε ἀναμφισβητήτως ἀρχαιότερον τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀετωμάτων. Τὴν συγγένειαν ἄλλως καὶ ὁμοιότητα τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου οὐδεὶς ἀρνεῖται, δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀμφισβητήσωμεν τὴν ταυτότητα τῆς ἐργασίας τῶν Ἀττικῶν μνημείων καὶ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ Ἀπόλλωνος¹. Αἱ διαφοραί,

¹ Theoxenu, Les fouilles récentes de l'Acropole d'Athènes (Gazette Archéologique 1888 p. 41). Mitth. d. arch. Inst. in Athen 1887 σ. 373. Ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ σελ. 266. Jahrbuch des arch. Instituts 1887 σελ. 233 Ann. 53. The Journal of hellenic Studies. Vol. IX p. 122 μετὰ μικρᾶς εἰκόνης.

¹ Ἐν ταῖς Mitth. 1887 σελ. 373 ὀνομάζεται ἡ κεφαλὴ αὕτη «we-

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑΙ ΕΞ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ.